

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра інформаційних технологій проєктування (№ 105)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Гарант освітньої програми

(підпис)

Віктор ОВСЯННИК
(ініціали та прізвище)

«29» 08 2025 р.

СИЛАБУС *ОБОВ'ЯЗКОВОЇ*
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інтелектуальна власність
(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань: Е «Інформаційні технології»

(шифр і найменування галузі знань)

Спеціальність: ЕЗ «Комп'ютерні науки»

(код і найменування спеціальності)

Освітньо-професійна програма: «Інформаційні технології проєктування»

(найменування освітньої програми)

Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

Силабус введено в дію з «01» вересня 2025 р.

Харків – 2025 р.

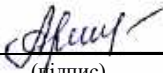
Розробник: Крицька О.С. ст. викладач кафедри 105
(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри (№105)
Інформаційних технологій проєктування
(назва кафедри)

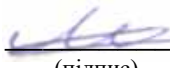
Протокол № 1 від « 28 » серпня 2025 р.

В. о. завідувача кафедри к.т.н., доцент
(науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Аліна АРТЬОМОВА
(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

(підпис)

Віталій ЛЕОНОВ
(ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

1. Загальна інформація про викладача

ПІБ: Крицька Ольга Сергіївна

Посада: старший викладач кафедри
Інформаційних технологій
проєктування

Науковий ступінь: -

Вчене звання: -

Перелік дисциплін, які викладає:
Інтелектуальна власність,
Управління проєктами та
програмами, Основи ІТ консалтингу,
Електронний документообіг у САПР

Напрями наукових досліджень:

- управління проєктами;
 - безпілотні літальні апарати;
 - системи керування даними про продукт (PDM) і життєвим циклом продукту (PLM).
-

2. Опис навчальної дисципліни

Форма здобуття освіти	Денна
Семестр	1
Мова викладання	Українська
Тип дисципліни	Обов'язкова
Обсяг дисципліни: кредити ЄКТС/ кількість годин	3,5 кредитів ЄКТС/105 годин (48 години аудиторних занять, 57 години самостійної роботи)
Види навчальної діяльності	Лекції, практичні
Види контролю	Поточний, модульний контроль, семестровий контроль - залік
Пререквізити	«Управління проєктами та програмами»

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета - надання основних знань у сфері інтелектуальної власності з питань охорони авторських та суміжних прав, пов'язаних з розробкою нових та використанням існуючих комп'ютерних програм та баз даних для створення інформаційних технологій; а також у вивченні основ правової охорони об'єктів промислової власності - винаходів, корисних моделей, промислових зразків для застосування в професійній діяльності.

Завдання - ознайомлення студентів з основними аспектами охорони об'єктів інтелектуальної власності в Україні та на міжнародному рівні, набуття студентами практичних знань з формального оформлення правоохоронних документів щодо регулювання прав інтелектуальної власності.

Компетентності, які набуваються:

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері комп'ютерних наук

Загальні компетентності (ЗК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК)

Після закінчення цієї програми здобувач освіти буде здатен:

СК01. Усвідомлення теоретичних засад комп'ютерних наук.

Програмні результати навчання (РН):

РН1. Мати спеціалізовані концептуальні знання, що включають сучасні наукові здобутки у сфері комп'ютерних наук і є основою для оригінального мислення та проведення досліджень, критичне осмислення проблем у сфері комп'ютерних наук та на межі галузей знань.

РН2. Мати спеціалізовані уміння/навички розв'язання проблем комп'ютерних наук, необхідні для проведення досліджень та/або провадження інноваційної діяльності з метою розвитку нових знань та процедур.

РН4. Управляти робочими процесами у сфері інформаційних технологій, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів.

РН19. Аналізувати сучасний стан і світові тенденції розвитку комп'ютерних наук та інформаційних технологій.

4. Зміст навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1

Змістовий модуль 1. ОБ'ЄКТИ ТА СУБ'ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. АВТОРСЬКІ ТА СУМІЖНІ ПРАВА.

Тема 1. Основні поняття та визначення інтелектуальної власності.

Тема лекцій: Поняття інтелектуальної власності. Відмінність творчої та інтелектуальної діяльності. Поняття права інтелектуальної власності. Структура системи інтелектуальної власності. Види об'єктів права інтелектуальної власності за законодавством України. Суб'єкти права інтелектуальної власності. Державна система управління в сфері інтелектуальної власності. Діючі законодавчі акти України стосовно авторського права та промислової власності. Цивільний кодекс України як основний документ регулювання прав інтелектуальної власності.

Еволюція інтелектуальної власності. Становлення та розвиток законодавства України про інтелектуальну власність. Основні етапи розвитку авторського права. Становлення патентного права на Україні до отримання статусу незалежної держави. Міжнародні угоди як джерело права інтелектуальної власності.

Тема практичного заняття: Основні інститути права інтелектуальної власності та об'єкти інститутів права інтелектуальної власності. Охоронні документи та строк їх дії.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 2. Авторське право.

Тема лекцій: Об'єкти авторського права, творчий характер та об'єктивне втілення об'єктів авторського права. Виникнення і здійснення авторського права, презумпція авторства. Суб'єкти авторського права. Співавторство. Особисті немайнові та майнові права автора. Строк та територія дії авторського права. Реєстрація авторських прав в Україні і її переваги. Види і розмір зборів.

Тема практичного заняття: Основи авторського права в Україні. Оформлення заяви на видачу авторського свідоцтва на комп'ютерну програму.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 3. Комп'ютерні програми та бази даних як об'єкти авторського права.

Тема лекцій: Визначення комп'ютерної програми та баз даних як об'єктів авторського права. Специфіка правової охорони комп'ютерних програм і баз даних. Джерела прав захисту комп'ютерних програм та баз даних. Права авторів та співавторів комп'ютерних програм та баз даних. Авторські права на службовий твір. Вільне копіювання, модифікація, та декомпіляція комп'ютерних програм. Особливості авторських прав на комп'ютерної програми та бази даних.

Оформлення авторського права на комп'ютерні програми та бази даних.

Комп'ютерна гра: захист інтелектуальних прав розробників.

Тема практичного заняття Оформлення пакету документів для одержання авторського свідоцтва на комп'ютерну програму.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 4. Передача прав на комп'ютерні програми і бази даних.

Тема лекції: Функції Державного Департаменту інтелектуальної власності Мінекономрозвитку України. Управління майновими правами суб'єктів авторського права на колективній основі.

Поняття договору, ліцензіара та ліцензіата. Види договорів про передачу прав на використання комп'ютерних програм та баз даних. Структура договору про передачу авторських прав на комп'ютерні програми та бази даних. Види виплат авторської винагороди.

Тема практичного заняття: Правила оформлення авторського договору на передачу прав на комп'ютерні програми і бази даних.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 5. Суміжні права.

Тема лекції: Види суміжних прав, суб'єкти та об'єкти суміжних прав. Відмінність авторських та суміжних прав. Управління суміжними правами. Немайнові та майнові права виконавців, виробників фонограм, відеограм і організації мовлення. Захист авторського права і суміжних прав.

Тема практичного заняття: Об'єкти інтелектуальної власності, як частини об'єктів матеріального світу.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Модульний контроль 1

МОДУЛЬ 2

Змістовий модуль 2. ПРОМИСЛОВА ВЛАСНІСТЬ

Тема 6. Винаходи, корисні моделі та промислові зразки в Україні.

Тема лекції: Поняття винаходу, корисної моделі, промислового зразка, службового винаходу та корисної моделі, секретного винаходу. Умови надання правової охорони винаходу, корисній моделі, промислового зразку. Умови патентоспроможності винаходу та корисної моделі: визначення новизни, винахідницького рівня та промислової придатності. Умови патентоспроможності промислового зразка. Види патентів. Права патентовласника.

Право на одержання патенту. Процедура подання заявки на винахід. Порядок оформлення та подання заявки на промисловий зразок. Методи пошуку науково-технічної та патентної інформації. Міжнародна патентна класифікація.

Експертиза заявки. Іноземне патентування винаходів та корисних моделей.

Тема практичного заняття: Пошук інформації по об'єктах промислової власності, що пройшла реєстрацію в Україні.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 7. Правова охорона засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг, топологій інтегральних мікросхем. Недобросовісна конкуренція.

Тема лекції: Комерційне найменування, знаки для товарів та послуг, географічне зазначення. Правова охорона комерційного найменування, торгівельної марки (знаку для товарів та послуг) в Україні. Правова охорона прав інтелектуальної власності на географічне зазначення. Право на одержання свідоцтва на знак, географічне зазначення. Порядок оформлення та подання заявки на знак, географічне походження. Експертиза заявки. Міжнародна класифікація товарів та послуг.

Тема практичного заняття: Порівняльний аналіз правових норм щодо охорони винаходів, корисних моделей, промислових зразків, топологій інтегральних мікросхем, товарних знаків та зазначень товарів для послуг.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності. Он-лайн консультація.

Тема 8. Правова охорона комерційних таємниць (ноу-хау). Недобросовісна конкуренція.

Тема лекції: Поняття комерційної таємниці. Правове регулювання комерційної таємниці. Захист прав на комерційну таємницю. Форми та приклади недобросовісної конкуренції.

Тема практичного заняття: Вивчення форм недобросовісної конкуренції на основі реальних актів недобросовісної конкуренції, що стали відомими з публікацій в мережі Інтернет та інших загальнодоступних джерел інформації.

Самостійна робота: опрацювання навчально-методичних матеріалів. Пошук інформації на офіційному сайті Державного органу охорони прав інтелектуальної власності та публікацій в мережі Інтернет та інших загальнодоступних джерел інформації. Он-лайн консультація.

Модульний контроль 2

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання навчальним планом не передбачені.

6. Методи навчання

При проведенні лекцій, практичних робіт та самостійної роботи використовуються такі методи навчання як словесні (пояснення, розповідь, бесіда, навчальна дискусія та ін.); наочні (ілюстрування, демонстрування, самостійне спостереження) та практичні (лабораторні роботи), а саме лекції проводяться з використанням основних розділів конспекту лекцій в електронній формі, елементів мультимедійної підтримки курсу (відеофрагментів), демонстрацій окремих прийомів роботи з інструментальним середовищем та/або роздаточного матеріалу у вигляді схем та діаграм.

Практичні роботи виконуються з використанням навчальних (демонстраційних) та ліцензованих програмних засобів.

Самостійна робота включає підготовку до практичних робіт, модульного контролю та заліку виконання поза аудиторної частини індивідуального завдання і вивчення вказаних вище тем за конспектом, літературними джерелами та програмною документацією.

7. Методи контролю

Контроль здійснюється згідно з «Положення про рейтингове оцінювання досягнень студентів».

Поточний контроль – відповідно до повноти, якості та своєчасності виконання практичних робіт та розділів домашнього завдання; проміжний (модульний) контроль – письмові контрольні роботи на 8-му та 16-му тижнях; підсумковий контроль – письмовий залік.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

8.1. Розподіл балів, які отримують здобувачі (кількісні критерії оцінювання)

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Виконання і захист практичної роботи	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...25
Змістовний модуль 2			
Виконання і захист практичної роботи	0...5	4	0...20
Модульний контроль	0...20	1	0...25

Робота на лекціях	0...1	10	0–10
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль (залік) проводиться у разі відмови здобувача від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку здобувач має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з 4 питань кожне питання оцінюється в 25 балів, 2 питання теоретичні, 2 питання практичні – сума 100 балів.

Таблиця 8.2. - Шкали оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Критерії оцінювання роботи здобувача освіти протягом семестру

Необхідний обсяг знань для одержання позитивної оцінки:

- поняття інтелектуальної та творчої діяльності, структуру інтелектуальної власності та права інтелектуальної власності, винаходів, корисних моделей, службових винаходів та корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів та послуг, ліцензійного договору, ліцензіата та ліцензіара;
- основні законодавчі акти України та міжнародні нормативні документи, що регламентують відносини в сфері інтелектуальної діяльності, основні етапи становлення та розвитку законодавства України про інтелектуальну власність;
- види об'єктів та суб'єктів права інтелектуальної власності;
- сутність і специфіку авторського права, особливості формування та реалізації суміжних прав, поняття авторського права та суміжних прав, види об'єктів та суб'єктів авторського та суміжних прав;
- зміст немайнових та майнових авторських прав на комп'ютерні програми та бази даних, джерела прав захисту комп'ютерних програм та баз даних, процедуру оформлення авторських прав на комп'ютерні програми та бази даних;
- види договорів про передачу авторських прав, правила оформлення договорів про передачу авторських прав на комп'ютерні програми та бази даних, структуру та класифікацію ліцензійних угод;
- сутність і структуру промислової власності;
- критерії патентоспроможності винаходів, корисних моделей, промислових зразків;
- види патентів, етапи отримання патентів на винахід, корисну модель, свідоцтва на промисловий зразок;
- права патентовласника, види захисту прав на об'єкти промислової власності.

Необхідний обсяг вмінь для одержання позитивної оцінки:

- вміти визначати об'єкти інтелектуальної власності, використовуючи законодавчі акти України та міжнародні нормативні документи, що регламентують відносини в сфері інтелектуальної діяльності;
- оформляти заявку на реєстрацію авторського права на комп'ютерні програми та бази даних для одержання авторського свідоцтва;
- визначати зміст основних розділів договору передачі авторських прав на комп'ютерні програми та бази даних;
- визначати об'єкти промислової власності за критеріями патентоспроможності та оформляти заяви на видачу патенту України на винахід (корисну модель), опис та формулу винаходу, креслення, реферат, використовуючи нормативні акти щодо промислової власності;
- забезпечувати дотримання прав інтелектуальної власності щодо промислових зразків, знаків для товарів та послуг, компонувань інтегральних мікросхем, зазначення походження товарів;
- здійснювати пошук та порівняння вітчизняних та міжнародних законодавчих актів в сфері передачі прав та здійснення правового захисту об'єктів інтелектуальної власності.

9. Політика навчального курсу

Відвідування занять. Регуляція пропусків. Інтерактивний характер курсу передбачає обов'язкове відвідування практичних занять. Відпрацювання пропущених занять узгоджується з викладачем (день, час). Пропущенні завдання мають бути відпрацьовані або самостійно з використанням навчальних посібників/матеріалів, або за допомогою консультацій. Відпрацювання занять здійснюється усно у формі співбесіди за питаннями або письмове відпрацювання за допомогою виконання письмового завдання.

Дотримання вимог академічної доброчесності студентами під час вивчення навчальної дисципліни. Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі мають дотримуватися загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки, вимог академічної доброчесності, передбачених «Положенням про академічну доброчесність Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» (<https://khai.edu/assets/files/polozhennya/polozhennya-pro-akademichnu-dobrochesnist.pdf>). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі здобувача є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Вирішення конфліктів. Порядок і процедури врегулювання конфліктів, пов'язаних із корупційними діями, зіткненням інтересів, різними формами дискримінації, сексуальними домаганнями, міжособистісними стосунками та іншими ситуаціями, що можуть виникнути під час навчання, а також правила етичної поведінки регламентуються Кодексом етичної поведінки в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний

інститут»(<https://khai.edu.ua/university/normativna-baza/ustanovchi-dokumenti/kodeks-etichnoi-povedinki/>).

10. Методичне забезпечення

Увесь навчально-методичний комплекс з дисципліни розміщено на офіційному освітньому порталі Національного аерокосмічного університету «Харківський авіаційний інститут» <https://classroom.google.com/c/NzExMDE4MTQzNTI1?cjc=weu64mj>
Конспект лекцій в електронному вигляді знаходиться на сервері кафедри.

1.Завдання та сценарії виконання практичних робіт у електронній формі та допоміжні приклади надаються студентам на сервері кафедри.

2.Бабак І.М. Інтелектуальна власність в ІТ-проектах: навч. посібник / І.М. Бабак, Є.А. Дружинін, О.К. Погудіна. – Х.: Нац. аерокосм. ун-т «Харьк. авіац. ін-т», 2009. – 36 с.

3.Гордеюк А. О. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / А. О. Гордеюк, С. Ф. Гуцу та ін. – Харків : Нац. аерокосм ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харків авіац. ін-т», 2017. – 74 с.

4.Подання заявки на винахід і корисну модель: навч. посібник / І.М. Бандура. – Х.: Нац. аерокосмічний ун-т "ХАІ", 2005. – 26 с.

5. Авторське право у програмній інженерії: навч. посіб. / І.Б. Туркін, Ю.С. Манжос. – Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т». – Х.: Нац. аерокосм. ун-т ім. М. Є. Жуковського «Харк. авіац. ін-т», 2012. – 56 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Інтелектуальна власність: підручник/ Л.Д. Романадзе, П.М. Цибульов, О.О. Кулініч- Видавництво Олді+, 2019. – 424 с.

2. Право інтелектуальної власності: Академічний курс: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / О.А. Підпригора, О.А. Бутнік-Сіверський, В.С. Дроб'язко та ін.; За ред. П.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. – 2-ге вид., переробл. та допов. – К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.

3. Право інтелектуальної власності : наук.-практ. комент. до книги IV Цивільного кодексу України. О. В. Коротюк. Київ: ОВК, 2022. 340 с.

4. Інтелектуальна власність. Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів/ А.В. Аксютіна, О.В. Нестерова-Собакарь, В.В. Тропін, О.М. Тропіна – Дніпро 2017-140 с.

5. Базилевич В.Д. Інтелектуальна власність: підруч.: гриф МОН України / В.Д. Базилевич. – К. : Знання, 2006. – 431 с.

6. Дахно І.І. Право інтелектуальної власності: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2003. – 200 с.

7. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг », від

15.12. 1993 р. № 3689-XII . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3689-12>

8. Закон України «Про авторське право та суміжні права» від 23.12.1993 р. № 3792-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3792-12>

9. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15.12.1993 р. 3688-XII . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3688-12>

10. Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15.12.1993 р. № 3687-XII. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3687-12/page>.

11. Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5.11.1997 р. № 621/97-ВР. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/646/96-%D0%B2%D1%80>

12. Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16.06.1999 р. № 752-XIV . – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/752-14>

13. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року N 435-IV. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

14. Постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» від 27 грудня 2001 р. № 1756, м. Київ.

15. 7. Дроб'язко В.С., Право інтелектуальної власності: [навч. посіб.] / [В.С. Дроб'язко, Р.В. Дроб'язко]. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 512 с.

16. Методічний посібник «Інтелектуальна власність» Тернопіль 2017р.

Допоміжна

1. Антонов В.М. Інтелектуальна власність і комп'ютерне авторське право. – К.: КНТ, 2005. – 520 с.

2. Інтелектуальна власність [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. О. Мікульонюк. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : НТУУ «КПІ», 2012. – 238 с.

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 02.12.2004 № 903 «Про затвердження Правил використання комп'ютерних програм у навчальних закладах», Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 17 січня 2005 р. № 44/10324.

4. Авторське право в українському сегменті Інтернету / А. Бойченко // Інтелектуальна власність. – 2012. – № 8. – С. 10-14.

5. Застосовність законодавства про авторське право до творів у цифровій формі / С. Глотов // Інтелектуальна власність. – 2006. – № 6. – С. 12-15.

6. Цибульов П.М. Основи інтелектуальної власності: Навчальний посібник. - К.: «Ін-т інтел. власності і права», 2005. - 108 с.

7. Закон України «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних

творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» № 1587-III від 23 березня 2000 р., м. Київ.

12. Інформаційні ресурси

1. Інтелектуальна власність [Електронний ресурс] : навч. посіб. / І. О. Мікульонок. – Режим доступу: <http://cpsm.kpi.ua/Doc/IP%20-%202012-300.pdf>.
2. Бланки заяв. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.me.gov.ua/Tags/DocumentsByTag?lang=uk-UA&id=6a6d15a1-fb83-4b60-afb1-0d675378e533&tag=BlankiZaiav>.
3. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Законодавство України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>.
4. Офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства в Україні. - [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://me.gov.ua>
5. Офіційний сайт УКРНОІВІ - Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій <https://ukrpatent.org>